

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΣ'. ΑΡ. 1 (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1974)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΙΩ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ..... Ἡ οὐσία τῆς Ὀρησκείας (Μελέτη)
ΓΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ..... Ἀπὸ τῆς ἀφθονίας εἰς τὴν σπάνιν (Μελέτη)
C. CALLAVOTTI (μτφρ. Μ. Μαντουβάλου) ... Ὁ κντακλυσμὸς τῆς Θήρας εἰς τὰ
Ὀμηρικὰ ἔπη (Μελέτη)
ΓΕΡ. ΠΕΝΤΟΓΑΛΟΥ... Ἡλίας ἢ Λέος Μόσκος ἀγιογράφος στὶς ἐκκλησίες Ἀνάληψη
καὶ Παντοκράτορας στὸ Ληξούρι (1664 - 1665) (Μελέτη)
ΣΤ. ΠΛΑΚΙΔΟΥ Ἡ γεωκεντρικὴ καὶ ἡ ἡλιοκεντρικὴ θεωρία (Μελέτη)
Α. ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ - ΓΑΛΑΝΟΥ..... Ἐλευθερία καὶ αὐθυπέμβαση στὸν Gabriel
Marcel (Μελέτη)
Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗ Ταξιδιωτὲς ἀπὸ τῆ Νάξο στὰ χέρια κουρσάρων (Μελέτη)
Γ. Θ. ΖΩΡΑ Πληροφορίαι Ἀγγλου περιηγητοῦ περὶ Βηλαρά, Χριστοπούλου,
Ψαλίδα καὶ Ἀλῆ πασᾶ τὸ 1824 (Μελέτη)
ΙΩ. ΖΕΓΚΙΝΗ Ἀπὸ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς
Τουρκοκρατίας (Μελέτη)
Τ. ΛΟΥΓΓΗ Αἱ ρωμαϊκαὶ ἐπαρχίαι τῆς Δύσεως τὸ 476. Ἡ Tarragonensis καὶ ἡ
Ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία (Μελέτη)
ΕΠ. ΒΡΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Ἑλληνες βασιλεῖς τῆς Βακτριανῆς καὶ τῶν Ἰνδιῶν (Μελέτη)
ΜΟΕΧΟΥ ΤΟΥ ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΟΥ (μτφρ. Ν. Σφυρόερα) Ἐπιτάφιος στὸν
Βίωνα (Ποίησις)
Γ. Θ. ΖΩΡΑ Σύνμικτα Φιλολογικά: Ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Ἀθανασίου Χρη-
στοπούλου (Μελέτη)

ΧΡΟΝΙΚΑ

- Γ. Θ. Ζ. Τῆς Συντάξεως (Χρονικὸν)
Φ. Δ. Μία τιμητικὴ ἐκδήλωσις: Οἱ φιλοσοφικὲς ἀρχὲς τοῦ Ι.Ν. Θεοδωρακοπούλου.
Τὸ πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας (Χρονικὸν)

ΑΙ ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΤΗΣ ΔΥΣΣΕΩΣ ΤΩ 476
Η TARRACONENSIS ΚΑΙ Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Ότε, τῷ 476, ἐξεθρονίσθη ὁ Ρωμύλος Αὐγουστύλος, ἡ Δυτικὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, καίτοι ὑφισταμένη φιλῶ ὀνόματι, εἶχε πρὸ πολλοῦ ἤδη περιέλθει εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικὴν ἀπὸ ἐδαφικῆς ἀπόψεως. Ἦρκεσεν εἰς τὸν καθαιρέσαντα τὸν τελευταῖον δυτικὸν αὐγουστον Σκίρον Ὀδόακρον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ραβένναν καὶ ἡ ρωμαϊκὴ ἀνωτάτη ἐξουσία κατελύθη ἐν Ἰταλίᾳ¹.

Ἡ τοιαύτη σμίκρυνσις τῆς αὐτοκρατορίας εἶχεν ἀρχίσει ἐνωρίτατα. Ἦδη, ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς (270 - 276) εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν Δακίαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Βαρβάρων². Οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Δ' αἰῶνος Γρατιανὸς (375 - 383) καὶ Θεοδόσιος ὁ Α' (379 - 395) ἐγκατέστησαν τῷ 382 Γότθους ἐντὸς τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου³, ἐφ' ὅσον δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιτάξωσι σοβαρὰν στρατιωτικὴν ἀντίστασιν μετὰ τὴν παναλεθρίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς ρωμαϊκῆς στρατιωτικῆς ἀδυναμίας ἐμελλε νὰ ἔχῃ συνέχειαν κατὰ τὸν ἐπόμενον Ε' αἰῶνα καὶ ὀρθῶς κατὰ ταῦτα ἐκτιμᾶται ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου τοῦ Καισάρεως : «...Ὅσω τε τὰ τῶν βαρβάρων ἐν αὐτοῖς ἤκμαζε, τοσοῦτω τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἀξίωμα ἤδη ὑπέληγε, καὶ τῷ εὐπροπεῖ τῆς ξυμμαχίας ὀνόματι πρὸς τῶν ἐπιγλύδων τυραννόμενοι ἐβιάζοντο...»⁴. Πράγματι, εἰς τὴν Ρώμην δὲν

1. Πρβλ. Ἀνώνυμον Βαλεσιανὸν Excerpta Valesiana 37/38, ἔκδ. Moreau σ. 11.

2. Πρβλ. Μ. C a r y, Ρωμαϊκὴ Ἱστορία (Ἑλλ. μετάφρασις, Ἀθῆναι 1960), τόμ. 2, 456.

3. Πρβλ. E. Stein, Geschichte des Spätromischen Reiches, I, Βιέννη 1928, σ. 299 (διὰ τὸ Foedus τοῦ 382). Διὰ τὰς βαρβαρικὰς ἐγκαταστάσεις γενικῶς, πρβλ. R. Remondon, La crise de l'Empire Romain, de Marc-Aurèle à Anastase, Παρίσιοι 1964, σσ. 191, 285. Τῷ 357 ἡ ἐπαρχία τῶν Agri Decumates εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ εἰς τοὺς Ἀλαμανούς.

4. Προκοπίος, Ὑπὲρ πολέμων, Ε', 1, 4, ἔκδ. Haury - Wirth 11, 4.

ἀπέμεναν εἰμὴ νὰ προσπαθήσῃ νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἰσχυροὺς ἐπιτιθεμένους Βαρβάρους.

Μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ε' αἰῶνος, ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἔτους 407 κατέστησε τοὺς Βαρβάρους κυρίου πλείστων ἐπαρχιῶν τῆς Δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ἔτος 413, μνημονεύεται συνθήκη (Foedus) μεταξὺ Ρώμης καὶ Βουργουνδιῶν, δι' ἧς οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐγκαθίστανται νομίμως ἐντὸς τῆς συνοριακῆς γραμμῆς (Limes). Ἡ κυβέρνησις τοῦ νέου αὐτοκράτορος Ὀνωρίου (395 - 424) παραχωρεῖ εἰς τοὺς Βαρβάρους πρὸς τοῦτο τὴν χώραν τῆς Γαλατίας... ἣτις κεῖται πλησιέστερα τοῦ Ρήνου¹. Ὁμοίως, ἐν ἔτει 426, συνομολογεῖται καὶ ἕτερον Foedus μεταξὺ αὐτοκρατορίας καὶ Βησιγόθων τοῦ Βαλλία (415 - 418), μὲ τὸ ὅποιον κατακυροῦται ἡ ἐπαρχία Ἀκουιτανία Δευτέρα εἰς τοὺς Βησιγόθους². Ὁ δεινὸς οὗτος ἔδαφικὸς ἀκρωτηριασμὸς δὲν ἦτο εἰμὴ ἡ ἀρχή.

Κατὰ τὴν πρώτην εικοσιπενταετίαν τοῦ Ε' αἰῶνος, Βάνδαλοι, Ἀλανοὶ καὶ Σουήβοι εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον. Οἱ Σουήβοι εὗρισκοντο ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 409 ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Γαλικίας, εἰς τὴν ΒΔ γωνίαν τῆς χερσονήσου³. Ἐκ τῶν ὑπολειπομένων τεσσάρων ἰσπανικῶν ἐπαρχιῶν, ἡ Λουσιτανία, ἡ Καρθαγινιακὴ (Carthaginiensis) καὶ ἡ Βαιτικὴ εἶχον διαμοιρασθῆ μεταξὺ Βανδάλων καὶ Ἀλανῶν, ἐνῶ ἡ Ταρρακωνικὴ (Tarraconensis) παρέμενε τυπικῶς ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ρώμης⁴. Καὶ οὗτος ὁ ἔδαφικὸς μερισμὸς ἀπεδείχθη προσωρινός.

Ἡ διαπεραιώσις τῶν Βανδάλων ὑπὸ τὸν Γιζέριχον εἰς τὴν ρωμαϊκὴν Βόρειον Ἀφρικὴν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέας ὀδυνηρὰς ἔδαφικὰς ἀπωλείας διὰ τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν, καθισταμένην ὀσημέραι πλέον ἀνίσχυρον.

1. Ἡ μνεῖα αὕτη ἀνήκει εἰς Πρόσπερον τὸν Τίρων 1250 (M. G. H. AA. IX, 468). Πρβλ. Ὁμοίως Stein, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 407, L. Musset, Les invasions. Les Vagues Germaniques, Παρίσιοι 1965, σ. 112. Διὰ τὴν περιοχὴν, πρβλ. O. Perrin, Les Burgondes, Neuchatel τῆς Ἑλβετίας 1968, σ. 240.

2. Ἡ χρονολόγησις ἀνήκει εἰς τὸν J. B. Burgy, History of the later Roman Empire, Λονδῖνον 1889, 1, 203, καθ' ὅσον αἱ πηγαὶ διαφωνοῦν : ὁ κόμης Μαρκελλίνος χρονολογεῖ τῷ 414 (M. G. H. AA., XI, 71), ὁ Ὑδάτιος τῷ 416 (κεφ. 60 : M. G. H. AA. XI, 19), ὁ Σεβίλλης Ἰσίδωρος τῷ 418 (Historia 21/22 : M. G. H. AA, XI, 276). Τὴν συνθήκην μνημονεύουσιν ὡσαύτως καὶ Παῦλος ὁ Ὁρόσιος VII, 43, 12 - 14 (C. S. E. L. σ. 562 ἐκδ. Zangemeister), ὁ Φιλοστόργιος IB', 4, 90 (Migne, P. G. τ. 65, στ. 612), ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἀπόσπ. 31 (F. H. G. IV, 64) καὶ Πρόσπερος ὁ Τίρων 1271 (M. G. H. AA. IX, 469).

3. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ἀπετελεῖτο εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος ἐκ τῶν κάτωθι ἐπαρχιῶν : Baetica, Carthaginiensis, Galicia, Lusitania, Tarraconensis.

4. Σχετικῶς μὲ τὸν μερισμὸν τῆς Ἰσπανίας (πιθανώτερα χρονολόγησις του εἶναι τὸ ἔτος 412), ὀρισμένοι διακρίνουσι Foedus μὴ μνημονευόμενον εἰς τὰς πηγὰς. Πρβλ. Ὑδάτιον 49 (M. G. H. AA, XI, 18) καὶ C. Courtois, Les Vandales et l'Afrique, Παρίσιοι καὶ Ἀλγέριον 1955, σ. 53 ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ συζήτησις.

Διὰ τῆς γνωστῆς συνθήκης τοῦ 435, οἱ Βάνδαλοι ἔλαβον τὰς κάτωθι ἐπαρχίας : τὴν Σιτιφικὴν Μαυριτανίαν (*Mauretania Sitifensis*), τὸ βόρειον μέρος τῆς Νουμιδίας, τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς Ἀνθυπατικῆς (*Africa Proconsularis*)¹. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων ἄλωσιν τῆς Καρχηδόνας, ἡ νέα συνθήκη τοῦ ἔτους 442 παρεχώρει εἰς τὸν Γιζέριχον ὀλοκλήρους τὰς ἐπαρχίας Ἀνθυπατικὴν καὶ Βυζακηνήν, τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Τριπολίτιδος, ὡς καὶ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Νουμιδίας², ἐνῶ τὰ ἐναπομείναντα εἰς τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν ἀφρικανικὰ ἐδάφη ἔμελλον λίαν συντόμως νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν πλέον καταστροφικὴν ἀφάνειαν³. Ἡ Ἀφρικὴ εἶχεν ἀπολεσθῆ διὰ τὴν Ρώμην.

Αἱ ρωμαϊκαὶ κτήσεις ἐν Βρεταννίᾳ εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀνωρίου. Ἐν Γαλατίᾳ, οἱ Βουργούνδιοι ἐπετέθησαν τῷ 458 ἐναντίον τῆς πόλεως τοῦ Λουγδούνου τῶν Ἀλλοβρόγων (*Lyon*). Ὡς ἀντάλλαγμα τῆς εἰρηνικῆς τῶν ἀποχωρήσεως ἔλαβον τὴν ἐπαρχίαν Μεγίστην Σηκουανικὴν (*Maxima Sequanorum*) πρὸς ἐγκατάστασιν⁴, εἰς τρόπον ὥστε ἐν Γαλατίᾳ ἡ αὐτοκρατορία νὰ μὴ διαθέτῃ πλέον εἰμὴ ἐδάφη ἔχοντα μεταξὺ τῶν ἐλαχίστην σχέσιν καὶ συνοχὴν. Τάχιστα οἱ Βουργούνδιοι ἐξήπλωσαν τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐπὶ πάσης τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Λουγδουνίτιδος (*Lugdunensis I* καὶ *II*), παρὰ πάσας τὰς συγκινητικὰς προσπαθείας τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Μαῖοριανοῦ (457 - 461). Τοιοῦτοτρόπως, προστιθεμένης εἰς πάντα ταῦτα καὶ τῆς ἀσφαλοῦς προελάσεως τῶν Φράγγων ἐν τῇ ΒΔ Γαλατίᾳ, τῷ 476 ἡ μόνη δύναμις ἐκπροσωποῦσα τὴν Ρώμην εἶναι ἐκείνη ἣς ἡγεῖται ὁ *magister militum* Στάγριος, εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Βελγικῆς (*Belgica*). Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ἀμφιβόλου ἰσχύος, τοῦ φράγματος τοῦ Ρήνου μὴ παρουσιάζοντος πλέον οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς ὀλονὲν προχωροῦντας Βαρβάρους. Ὡσαύτως, ἐν ΝΔ Γαλατίᾳ, μετὰ τὴν Ἀκουιτανίαν *II* καὶ ἡ Ἀκουιτανία *I*, ἡ Σεπτιμανία καὶ ἡ λεγομένη Νοβεμπούλτανία εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βησιγόθου βασιλέως Εὐρίχου

1. Πρόσπερος ὁ Τίρων 1321 (M. G. H. AA. IX, 474). Κασσιόδωρος, Χρονικά 1225 (M. G. H. AA. XI, 156) χρονολογοῦν ὀρθῶς τῷ 435. Ἀντιθέτως, ὁ Ὑδάτιος 89/90 (M. G. H. AA. XI, 22) καὶ ὁ Σεβίλλης Ἰσίδωρος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του κεφ. 74 (M. G. H. AA. XI, 296 - 297) χρονολογοῦν τῷ 430. Ἡ χρονολογία τοῦ 435 γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τῶν Stein, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 480, Bury, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 249 καὶ Courtois, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 167, σ. 7.

2. Κασσιόδωρος, ἐνθ' ἄνωτ., Πρόσπερος ὁ Τίρων 1347 (M. G. H. AA. IX, 479), Προκόπιος Ὑπὲρ πολ. Γ', 1, 4, ἐκδ. Haury - Wirth 1, 326. Ὡσαύτως Bury, ἐνθ' ἄνωτ., 254, Stein, ἐνθ' ἄνωτ., 484/5, Courtois, ἐνθ' ἄνωτ., 172/3, Musset, ἐνθ' ἄνωτ., 106/107.

3. R. Remondón, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 221.

4. Σιδώνιος Ἀπολλινάριος *Carmina V*, 567 κ.ἐξῆς, ἐκδ. L. Loeyen τ. 1, σ. 50. Πρβλ. ὡσαύτως O. Perrin, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 337 κ.ἐξῆς.

(466 - 484). Ἐν Δαλματία, ἀποτελούση μέρος τοῦ Δυτικοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ ἀνηκούση κατὰ ταῦτα εἰς τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν, παραμένει ὡς νόμιμος αὐτοκράτωρ ὁ Ἰούλιος Νέπως, παρ' ὅλην τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ρωμύλου Αὐγουστύλου. Ἡ Ἰταλία, τὸ λίκνον τοῦτο τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ὀδοάκρου. Αἱ κτήσεις τῆς Ρώμης δυτικῶς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης περιορίζονται εἰς μόνην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Tarraconensis ἐν Ἰσπανίᾳ, διαφυγοῦσαν τὸν μερισμὸν τοῦ ἔτους 412.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Tarraconensis, ἀντιστοιχοῦσα ἀδρομερῶς πρὸς τὴν σημερινὴν Καταλωνίαν, εὐρίσκετο κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ Ε' αἰῶνος ὑπὸ τὴν διπλὴν ἀπειλὴν τῶν Σουήβων καὶ τῶν Βησιγόθων, τῶν ὁποίων αἱ σχέσεις μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἦσαν ἄλλοτε φιλικαὶ καὶ ἄλλοτε ἐχθρिकाί. Κειμένη ἐπὶ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἣ ὁποία ἄγει ἐξ Ἰσπανίας εἰς Γαλατίαν διὰ τῶν Πυρηναίων, ἡ ἐπαρχία αὕτη εἶχε καταστῆ κέντρον τῶν διερχομένων στρατιῶν τοῦ βασιλέως Θεοδωρίχου τοῦ Α' (418 - 451), ὁ ὁποῖος εἴτε ἐμάχετο ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν Σουήβων, εἴτε ἤρχετο εἰς Γαλατίαν πρὸς ἐπικουρίαν τῶν Ρωμαίων, ἀπειλουμένων ὑπὸ τῆς Οὐννικῆς μάστιγος. Πολλὰκις εἶχεν ἐπίσης καταστῆ ἀντικείμενον λεηλασίας τῶν Σουήβων βασιλέων Ρεχίλα καὶ Ρεχιαρίου¹.

Τὸ πρόβλημα τῆς παραχωρήσεως τῆς Tarraconensis εἶναι συνδεδεμένον μὲ ἐκεῖνο τῆς πτώσεως τῆς ρωμαϊκῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Δύσει. Τυπικῶς, αἱ συνθήκαι, αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν τὴν ἀπώλειαν τῶν ἤδη ἀναφερθεισῶν ἐπαρχιῶν μέχρι τοῦ μοιραίου ἔτους 476, συνωμολογήθησαν μεταξὺ Βαρβάρων καὶ Δυτικῆς αὐτοκρατορίας ἥτις ἦτο καὶ ἡ ἀμεσώτερον ἐνδιαφερομένη δύναμις. Ἡ ἀρχὴ ὁμως αὕτη κάθε ἄλλον ἦτο ἢ ἀπόλυτος. Ἦδη, κατὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν ἐν ἔτει 435 συνθήκην τοῦ Μάργου μεταξὺ τῶν Οὐννων τοῦ Ἀττίλα καὶ τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Βαρβάρους αἱ ἐπαρχίαι Παννονία I καὶ II, Βαλερία καὶ Σαβία², καίτοι ἀνήκουσαι εἰς τὸ Δυτικὸν Ἰλλυρικὸν καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν³. Ὅτε, τῷ 476, ὑπέκυψεν ἡ Δυτικὴ αὐτοκρατορία, εἶναι φυσικὸν νὰ περιῆλθε καὶ ἡ δικαιοδοσία τῆς ρυθμίσεως τῶν τυχῶν ὄλων

1. Πρβλ. Ὑδάτιον 170 (M.G.H. AA. XI, 28 :.. remissis legatis utriusque partis atque omni iuratione violata Suevi Tarraconensem provinciam quae Romano Imperio deserviebat invadunt...).

2. Πρίσκοσ ἀπ. 1 (F.H.G. IV, 72), Ἰορδάνης Getica 35 (M.G.H. VI, 116), ὠσαύτως Stein, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 435, C.D. Gordon, The Age of Attila; Fifth Century Byzantium and the Barbarians, ἐν Michigan 1960, σσ. 60 - 61.

3. Φαίνεται ὅτι, προκειμένου περὶ διαπραγματεύσεων μὲ ἀνεξαρτήτους λαοὺς καὶ ὄχι μὲ συμμάχους (Foederati), αἱ ἐπαρχίαι ἠδύναντο νὰ παραχωρῶνται ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπαγωγῆς τῶν εἰς τὰς αὐτοκρατορίας.

τῶν ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὸν ἐδρεύοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει μόνον αὐτοκράτορα ¹.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος οὗτος τῶν ρωμαίων καισάρων ἦτο ὁ Ζήνων. Κατὰ μῆνα Αὐγουστον τοῦ 476 εὐρίσκετο εἰς τὸ τέρμα τῆς περιπετείας, ἡ ὁποία τὸν εἶχεν ὑποχρεώσει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν θρόνον ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ περίπου ἔτος. Ὁ σφετεριστῆς Βασιλίσκος (475 - 476) εὐρίσκετο ἐξόριστος μετὰ τῆς συζύγου του Ζηνωνίδος ἐν Καππαδοκίᾳ ² καὶ ὁ Ζήνων, ἄρτι ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος Ἰσαυρίας — καθ' ὄλην τὴν περίοδον τῆς κυριαρχίας τοῦ Βασιλίσκου τὴν εἶχεν ἐκλέξει ὡς τόπον αὐτοεξορίας — ἀπέλαυε τῆς φιλίας τοῦ Ὀστρογότθου ἡγέτου Θεοδωρίχου τοῦ Ἀμαλοῦ, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐπιτευχθῆ ἢ παλινὸρθωσις ³. Ἐχων, παρ' ὅλα ταῦτα, στρατιωτικὰς δυσχερείας λόγῳ τῆς ἐχθρότητος τοῦ ἑτέρου τῶν Θεοδωρίχων, υἱοῦ τοῦ Τριαρίου καὶ ἐπιλεγομένου Στράβωνος, ὑποστηρικτοῦ τοῦ Βασιλίσκου, ὁ Ζήνων ἐπεδίωκε τὴν εἰρήνην πάσῃ θυσίᾳ καὶ ἡ στιγμή ἦτο πράγματι εὐνοϊκῆ.

Ἡ μέχρι τότε πολιτικὴ τοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ Δύσει δὲν εἶχε στεφθῆ ὑπὸ ἐπιτυχίας. Τῷ 474, εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας ὁ πατρίκιος Ἰούλιος Νέπωσ ὡς αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως ⁴. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἔργον πλέον ἢ δυσχερέστατον ἐν μέσῳ τῶν συγκρουομένων συμφερόντων, ἐχθροτήτων καὶ ἀνταγωνισμῶν. Μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἐνεργείας τοῦ νέου δυτικοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ἡ συνεννόησις μετὰ τῶν ὁλονὲν ἀπειλητικωτέρων Βησιγότθων τοῦ βασιλέως Εὐρίχου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη καὶ σειρὰ ρωμαϊκῶν πρεσβειῶν ⁵. Ἡ πρεσβεία περὶ τῆς ὁποίας ἔχομεν τὰς σημαντικωτέρας πληροφορίας εἶναι ἐκεῖνη τοῦ ἐπισκόπου Τικίνου (Παβίας) Ἐπιφανίου, τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Ἐννόδιος ⁶. Ὁ ἅγιος ἀνὴρ μετέβη εἰς Τολώσην, πρωτεύουσαν τοῦ βησιγοτθικοῦ κράτους, ἔνθα συνήντησε τὸν Εὐρίχον. Μετὰ πολυσχιδεῖς διαπραγματεύσεις, ὁ βάρβαρος ἡγεμὼν ἐδέχθη τὴν φιλίαν τοῦ Νέπωτος, ὡς νομίμου αὐτοκράτορος τοῦ Δυτικοῦ

1. Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 476 ἐνεφανίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβεία Δυτικῆ, ὑποστηρίζουσα ὅτι ὁ ἀνατολικὸς αὐτοκράτωρ ἦτο ἄρκετὸς διὰ τὰ δύο ἡμίση τῆς αὐτοκρατορίας. Πρβλ. Μάλχον ἀπ. 10 (F. H. G. IV, 119). Ὡσαύτως G o r d o n, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 127 F. L o t - C h. P f i s t e r - F. G a n s h o f, Les destinées de l'empire en Occident de 395 à 888, Παρίσιοι 1928, τομ. I, σ. 101.

2. Πρβλ. Μαλάλαν, ἔκδ. Βόννης, σ. 380.

3. Περὶ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοδωρίχου, πρβλ. Ἀνώνυμον Βαλεσιανὸν κεφ. 42 ἔκδ. Moreau, σ. 12.

4. Ἀνώνυμος Βαλεσιανός, ἔκδ. Moreau, κεφ. 36, σ. 10.

5. G. Y v e r, Euric, roi des Wisigoths, ἐν Études dédiées à la mémoire de G. Monod, Παρίσιοι 1896, σσ. 11 - 46 νομίζει ὅτι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀγ. Ἐπιφανίου πρεσβεῖαι δὲν ἦσαν ὀλιγώτεραι τῶν τριῶν.

6. Vita sancti Epifani, ἐν M. G. H. A. A., τόμος VII, 84/95/110.

ρωμαϊκού κράτους¹. Ἡ ἀπειλή ἐκ Δυσμῶν εἶχεν ἐκλείψει, πλὴν ὅμως δι' ὀλίγιστον χρόνον.

Ὁ διάδοχος τοῦ Νέπωτος ἐν τῇ Δύσει ἦτο ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Ρωμύλος Αὐγουστύλος, δημιούργημα ὅσον καὶ θῦμα τοῦ πατρός του Ὁρέστου. Ὁ Ὀδοάκρος μετεχειρίσθη ἠπίως τὸν ἐκπεπωκότα Αὐγουστον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνωνύμου συγγραφέως τῆς ἐποχῆς², ἐφ' ὅσον τοῦ ἔδωκεν ἐπιχορήγησιν καθὼς καὶ κτήματα ἐν Καμπανίᾳ. Κατόπιν, αἱ διπλωματικά του προσπάθειαι ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἐξουσίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ ὅποια, παρὰ τὴν συνήθη τῶν πραγμάτων φοράν, θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ διάκειται εὐμενῶς πρὸς τὸν ἐν Δαλματία εὐρισκόμενον αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως Ἰούλιον Νέπωτα (πρβλ. σελ. 5, σημ. 1).

Ἐν Ἰσπανίᾳ ὅμως ἡ κατάστασις ἀπέβαινεν ὀσημέραι καὶ ἐκρηκτικώτερα : ὁ Εὐρίχος, εἴτε πράγματι θυμωθείς διὰ τὴν παραγκώνισιν τοῦ ἀδυνάμου του συμμάχου Νέπωτος, εἴτε εὐρῶν τὸ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐλλεῖπον πρόσχημα, διέρρηξε τὴν ὑφισταμένην μετὰ τῶν Ρωμαίων συνθήκην, μετὰ διέβη τὰ σύνορα τῆς ἐπικρατείας του καὶ ἤρχισε προελαύνων μὲ ἐκπληκτικὴν ταχύτητα εἰς τὴν Νότιον Γαλατίαν³. Μετὰ μηδαμινήν ἢ ἐλαχίστην ἄμυναν, αἱ πόλεις Ἀρελάτη (Arles) καὶ Μασσαλία ὑπέκυψαν εἰς τὴν βαρβαρικὴν ἔφοδον καὶ ὁ Βησιγότθος βασιλεὺς ἔφθασεν, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ νικηφόρου στρατοῦ του, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Παραθαλασσίων Ἄλπεων (Alpes Maritimae)⁴. Ἦτο ἤδη τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 476 καὶ τοῦ καιροῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέτρεπε τὰς χειμερινὰς ἐπιχειρήσεις βοηθοῦντος, ἀπετράπη ἡ συμπλοκὴ μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Εὐρίχου καὶ τῶν φρουρῶν τοῦ Ὀδοάκρου αἱ ὁποῖαι ἐφύλασσαν τὰς πρὸς τὴν Ἰταλίαν διαβάσεις. Ὅπως δὴποτε, μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν αὐτήν, οὐδεμίαν ἐπαρχίαν ἐν τῇ Δύσει διεκδικεῖ πλέον ἐπισήμως ἡ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ σήμερον ἀκόμη ἄποψις εἶναι ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων παρεχώρησεν εἰς τὸν βασιλέα Εὐρίχον τὴν εἰς τὴν Ρώμην ἀνήκουσαν ἐπαρχίαν Tarraconensis τῷ 476/477⁵.

Οὐδεμία πρεσβεία τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς Βησιγόθους ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀφηγηματικῶν πηγῶν διὰ τὰ σκοτεινὰ ἔτη 475 καὶ ἐξῆς, εἰς τρόπον

1. Ἐνθ' ἄνωτ., κεφάλαια 85, 88, 91, σσ. 94-95. Ἡ χρονολόγησις τῶν τριῶν πρεσβειῶν καθίσταται δυσχερεστάτη λόγῳ τοῦ βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, τὸ ὅποιον θὰ διέρρευσε μετὰ τῶν. Πρβλ. G. Y v e r, ἔνθ' ἄνωτ.

2. Ἀνωνύμος Βαλεσιανὸς κεφ. 38, ἔκδ. Moreau, σ. 11.

3. Σιδώνιος Ἀπολλινάριος Epistolae VII, 6, 4 (M.G.H. AA, VIII, 109).

4. Ἰορδάνης Getica 47 (M.G.H. AA, VI, 120).

5. Πρβλ. τὴν γνώμην ταύτην ἐν F. L o t, La fin du monde antique et le debut du moyen age, 2a ἔκδ., Παρίσιοι 1961, σ. 303.

ώστε δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ πρεσβεία τοῦ ἐπισκόπου Παβίας Ἐπιφανίου ἦτο καὶ ἡ τελευταία τοῦ εἴδους τούτου. Ἀντιθέτως, ἔχομεν διὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 476 μίαν ἀποστολὴν τῶν πόλεων τῆς Νοτίου Γαλατίας (αἱ πόλεις αὗται εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν κατοχὴν ἢ ὀλίγον πρὸ τῆς κατοχῆς τῶν Βησιγόθων) εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοφώνου ἱστορικοῦ Κανδίδου : «...Ὡς μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ βασιλέως Νέπωτος Ῥώμης καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ μετ' αὐτὸν Ἀθγουστόλου, Ὀδοάκρος Ἰταλίας καὶ αὐτῆς ἐκράτησε Ῥώμης καὶ στασιασάντων αὐτῷ τῶν δυσμικῶν Γαλατῶν, διαπρεσβευσάμενων τε αὐτῶν καὶ Ὀδοάκρον πρὸς Ζήωνα, Ὀδοάκρω μᾶλλον ἀπέκλιεν...»¹. Κατὰ τὸν ἐπίσης Ἑλληνα ἱστορικὸν Μάλχον, ἡ μνεία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ζήων ἀπήντησεν εἰς τὸν Ὀδοάκρον διὰ πρεσβείας ἢ ὁποῖα ἐκόμιζεν εἰς Ῥώμην τὰ διάσημα τοῦ πατρικίου εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν διασήμων τὰ ὁποῖα ἐπέστρεφεν ὁ Ὀδοάκρος εἰς Κωνσταντινούπολιν². Ὁ Ζήων ἐγκατέλιπε τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐν Δαλματία εὐρισκόμενον Ἰούλιον Νέπωτα.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη πολιτικὴ τοῦ Ζήωνος δὲν ἐπεξετάθη δυτικώτερον. Τῷ 476 ὡσαύτως, ἡ Ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία ἀπέστειλε τὸν πατρικίον Σεβήρον εἰς Καρχηδόνα πρὸς σύναψιν εἰρήνης, ἣτις καὶ συνωμολογήθη ἀπροσκόπως³. Οἱ Βησιγόθθοι ἠδύναντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἀγαθὰ τῶν νεοκατακτηθεισῶν ἐπαρχιῶν. Ὅτε, τῷ 484 ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Εὐριχος, κατὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν μᾶλλον τὰ πράγματα μαρτυρίαν τοῦ Ἰορδάνου : «...ἐκράτει πασῶν τῶν Ἰσπανιῶν καὶ Γαλατιῶν ἰδίῳ δικαίῳ...»⁴. Ἡ παραχώρησις τῆς Ταρρακωνικῆς ἐπαρχίας καλύπτεται οὕτω ὑπὸ τῶν συγκεχυμένων γεγονότων τοῦ ἔτους 476. Τί θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν;

Ἡ τρόπον τινα συμβιβαστικὴ λύσις τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ Ζήων (διὰ τῆς πρεσβείας εἰς τὸν Ὀδοάκρον) εἰς τὸ πρόβλημα τῆς διπλῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Δύσει κατ' οὐδένα τρόπον ἀπεμπόλει τὴν ἀνωτάτην ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ἰουλίου Νέπωτος, ὅστις οὐδόλως παραιτεῖται τῶν δικαιωμάτων του. Ἡ ὅλη στάσις τοῦ Ζήωνος φαίνεται σύμφωρος πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξ ἐπόψεως πολιτειακοῦ δικαίου θέσις τοῦ Ὀδοάκρου κατ' οὐδὲν μειοῦται λόγῳ τῆς μόνης ὑπάρξεως ἐνὸς νομίμου αὐτοκράτορος

1. Κανδίδος ἐν F.H.G.IV, 136 : Φωτίου Βιβλιοθήκη, ἔκδ. R. Henry, τόμ. I, σ. 165.

2. Μάλχος ἀπ. 10 (F.H.G.IV, 119).

3. Μάλχος ἀπ. 3 (F.H.G.IV, 114).

4. «...Totas Spanias Galliasque sibi iam iure proprio tenens...» Ἰορδάνης, ἐνθ' ἀνωτ.

άλλαχού της Ἰταλίας. Διὰ τοῦ τίτλου τοῦ πατρικίου, ὁ Ὀδοάκρος ἐνεσωματοῦτο εἰς τὴν ρωμαϊκὴν διοίκησιν καὶ ἀπέκτα οὕτω δικαιοδοσίας κυβερνήτου. Μόνον τοῦτο τὸ νόημα θὰ ἠδύνατο νὰ δοθῇ εἰς τὴν πρεσβείαν τοῦ Ζήνωνος πρὸς τὸν Σκίρον καθὼς καὶ εἰς τὴν παντελεῆ κώφευσιν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν εἰς τὴν αἴτησιν τῶν ὑπηκόων του δυτικῶν Γαλατῶν, ὡς λέγει καὶ ὁ Κάνδιδος. Διὸ καὶ ἡ δοθεῖσα λύσις χαρακτηρίζεται ὡς συμβιβαστικὴ. Ἄφ' ἐτέρου, ἡ πραγματικὴ θέσις τοῦ Ὀδοάκρου τοῦ παρεῖχεν ἀναντιρρήτως τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔλθῃ εἰς παντοειδεῖς σχέσεις μετὰ τῶν δυτικῶν γειτόνων τῆς Ἰταλίας. Ἡ παραχώρησις κατὰ ταῦτα τῆς Ταρρακωνικῆς ἐπαρχίας, σιωπηρὰ ἢ μὴ, δὲν ἐγένετο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος εἰς τὸν Εὐριχον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Ὀδοάκρου, ἐνεργοῦντος τρόπον τινὰ κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις τὸν εἶχε χρίσει πατρίκιον, δηλ. ρωμαῖον διοικητὴν ἐπαρχίας. Ὁ Ὀδοάκρος ἐλάμβανε τὰς τοιαύτας ἀρμοδιότητας μόνον κατόπιν τῆς δυσχεροῦς στρατιωτικῆς καταστάσεως.

Ἐμμεσον ἐπιβεβαίωσιν εἰς τὴν ἄποψιν ταύτην δίδει μία πληροφορία Προκοπίου τοῦ Καισαρέως, συγγράφοντος μετὰ παρέλευσιν ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν ἀπὸ τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων, καὶ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ΝΑ Γαλατίας κατὰ τὸ ἔτος 476 : « . . . Ἔως μὲν οὖν πολιτεία Ῥωμαίοις ἢ αὐτῇ ἔμνευε, Γαλλίας τὰ ἐντὸς Ῥοδανοῦ ποταμοῦ βασιλεὺς εἶχεν· ἐπεὶ δὲ αὐτὴν Ὀδοάκρος ἐς τυρανίδα μετέβαλε, τότε δὴ, τ ο ὐ τ υ ρ ἄ ν ν ο υ σ φ ῖ σ ι ν ἐ ν δ ι δ ὄ ν τ ο ς, ξύμπασαν Γαλλίαν Οὐδισγοτθοὶ ἔσχον μέχρι Ἀλπεων, αἱ τὰ Γάλλων τε ὄρια καὶ Αἰγούρων διορίζουσι . . . »¹.

Καὶ ὁ μὲν Προκόπιος δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἰσπανικὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας. Πλὴν ὅμως, μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις, ἐὰν ὑπῆρξαν τοιαῦται, ἔλαβον χώραν μεταξὺ Ὀδοάκρου καὶ Βησιγόθων. Καὶ ἡ τύχη τῆς Ταρραconensis δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἄλλη ἢ αἱ τύχαι τῶν γαλατικῶν ἐπαρχιῶν τὰς ὁποίας κατέκτησεν ὁ βασιλεὺς Εὐριχος τὸ μοῖραϊον ἐκεῖνον ἔτος 476. Οὕτω ἡ λεγομένη παραχώρησις τῆς ταρρακωνικῆς ἐπαρχίας εἰς τοὺς Βησιγόθους ἐν ἔτει 476 λαμβάνει ἰδιαιτέραν χροιάν καὶ ἡ ἀνάμιξις εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας καθίσταται μόνον ἔμμεσος ὡς καὶ ὑπαγορευομένη ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων.

Τέσσαρας καὶ πλέον αἰῶνας βραδύτερον, περὶ τὸ 950, ὅτε αἱ ἀναμνήσεις ἐκ τῶν γεγονότων τούτων εἶχον καταστῆ ἀμυδρόταται ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ἀναλύων καὶ συγκεραυνῶν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τοῦ πέρατος τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐκφέρει τὴν ἐξῆς κρίσιν : « Γότθοι δὲ . . . Θεωδερίχον ἡγεμονεύοντος αὐτῶν πατρικίου καὶ ὑπάτου, Ζήνωνος αὐτοῖς ἐπιτρεφάντος, τῆς

1. Προκόπιος, Ὑπὲρ πολ. Ε', 12, 20, ἐκδ. Haury - Wirth, τόμ. II, σ. 65/66.

ἐσπερίον βασιλείας ἐκράτησαν...»¹. Ὁ Θεοδώριχος ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος τοῦ Ὀδοάκρου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἡ ἐσπέριος βασιλεία εἶχεν ἀπολεσθῆ διὰ τὴν Ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ ἔκφρασις: Ζήνωνος ἐπιτρέψαντος... τοῦ Πορφυρογεννήτου συμπληροῖ τὴν παλαιότεραν ἄποψιν τοῦ Προκοπίου: ...τοῦ τυράννου σφίσιν ἐνδιδόντος... καὶ παρέχει παραστατικὴν εἰκόνα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Βυζαντινοὶ ἀντεμετώπιζον καὶ προσεπάθουν νὰ ἐρμηνεύουν τὰς ἀντιξοότητας τὰς ὁποίας ἐπέβαλλεν ἐκάστοτε ἡ ἱστορικὴ ἀναγκαιότης.

1. Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν, κεφ. 25, στίχ. 24-29, ἔκδ. Moravcsik - Jenkins, σ. 104.